

**CONSCIÈNCIA D'ARA**  
Cada dijous  
I la setmana que ve:  
**La ment participati-  
va: repte de futur**

## Estils

### CARTOGRAFIES DE DÉU

En el seu darrer poemari (Viena editorial), David Jou, físic i poeta, porta la meditació sobre Déu a l'àmbit del diàleg interreligiós entre judaisme, cristianisme i islam.

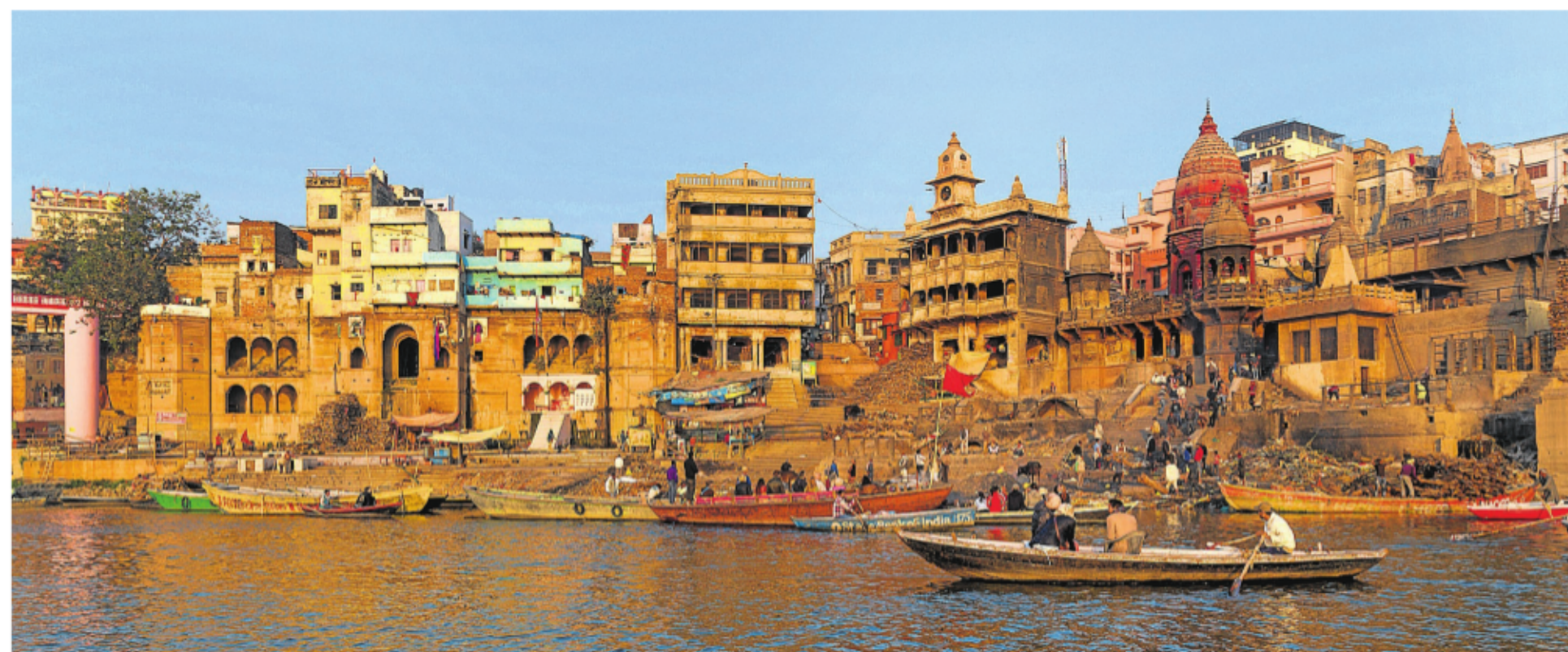


### OPINIÓ

## Si canvies, canvia el món?

EULÀLIA FANAR  
INVESTIGADORA EN TEMES DE GÈNERE I CONFLICTE

És freqüent el lema: "Quan canvies tu, canvia el món". Immediatament en ve al cap aquesta idea: en tot cas, quan canvies molt i molt tu, el món canvia una miqueta... Canviar molt un mateix no vol dir disfressar-se d'allò que ens agradaria ser, tampoc vol dir autoenganyar-se o caure en la trampa de la hipocresia. Canviar no és una dieta que comences un dilluns. És un esforç, probablement el gran esforç. Però, al mateix temps, em resisteixo a pensar que els canvis interiors i el treball personal no serveixin de res i que tot és una qüestió externa, on a mi només em queda el recurs de la indignació i la ràbia, o la impotència, davant el que em passa com a dona i com a societat. He conegut persones que en aquest esforç per canviar interiorment s'han perdut en inacabables fórmules d'autoindagació que les ha fet més fredes i distants, més perdudes i egocèntriques, però també coneix els mals de viure permanentment abocada a l'exterior, indignada i alerta sempre. Tots els lemes són reduccionistes, i alhora tenen una part de veritat i una altra de mentida. D'una banda, si l'autoconvenciment per portar una vida més harmoniosa em fa acceptar les injustícies i tancar els ulls al patiment de l'altre, el món lògicament no canvia, sinó que empitjora. Però si la perpètua repetició de crims, desigualtats i corrupcions de tot tipus em fan perdre l'equilibri i el meu petit racó de pau, si em deixo colonitzar allò més íntim i més preuat, el món potser no canviarà, però jo deixaré de ser jo per estar en mans d'una roda d'emocions cada vegada més nociva.



DÍDAC P. LAGARRIGA  
BARCELONA

# La Índia vèdica de Roberto Calasso

L'escriptor s'endinsa en una civilització impensable des d'una òptica moderna, obsessionada per un estat de la consciència

Hi ha una fascinació per tot allò remot, diferent, misteriós. Fascinació que recull la literatura, especialment. El món cartografiat i acuradament analitzat en tots els seus detalls sembla no deixar cap marge per maneres de fer que no segueixin un patró dominant i aparentment majoritari. Quan sorgeixen altres formes d'estar, de viure, s'arraconen i es desacrediten: les del passat, queden sepultades o confinades al museu, desvitalitzades; les del present, menyspreades en nom de la raó i la ciència. Els mites perviuen, sí, però en espais destinats a la ficció, degudament marcats com a irrealitat, per tant, ineficaces. Tanmateix la fascinació hi és, latent. Atracció pel no vist, per maneres de relacionar-se amb aspectes que la modernitat ni tan sols contempla.

#### Mite i ritual

"Amb gran esforç la història ha aconseguit separar químicament alguns elements vinculant-los a certes prohibicions" afirma l'escriptor italià Roberto Calasso, que afegeix: "El pensament no ha de narrar, el conte no ha de pensar, el ritual és una activitat obsoleta de la que es pot prescindir. Pensem, per exemple, en l'ús lingüístic de termes com mite, que equiparem a una història sense fonament, o ritual, costum buit i ja inert". Per Calasso, aquestes paraules parcel·lades i poc poroses poden tornar a recobrar sentit i, per tant, dotar de sentit també a qui les utilitzi, de la mateixa manera que el pensament pot servir-se dels contes i viceversa. És un dels escriptors més importants de l'actualitat, premi Formentor d'enguany, i el seu darrer llibre publicat aquí, *El ardor* (Anagrama), és tota una immersió en un moment de la història on "mite" i "ritual" van

ser les dues columnes d'una civilització desapareguda i present alhora. Dues columnes que no van ser derrocades ni emportades a cap museu perquè estaven fetes de lletra, de recitació, de gestos. Una civilització impensable des d'una òptica moderna: sense voluntat de conquestes territorials ni odes a la cultura material, només centrada, obsessionada més aviat, per un estat de la consciència, eix al voltant del qual giraven. Diu Calasso, fascinat per aquesta Índia vèdica sorgida fa més de tres mil anys: "És enorme el hiat entre la rudimentària civilització material dels vedes i la complexitat, dificultat i audàcia dels seus textos". Efímers en tot allò que no estigui destinat a la devoció dels déus, minuciosos en els gestos, en teixir i desnudar els laços amb l'invisible, el no-dit, allò velat. Per Calasso, en contrast amb el segle XXI, "els textos que ens han arribat ofereixen la imatge d'un món constituït només pel fet religiós i aparentment privat de curiositat i d'interès per tot el que no sigui això. La religiositat envaïx cada mínim gest, incloent tot el que és involuntari i accidental. Pels ritualistes vèdics, un món que no tingüés aquestes característiques hauria semblat insensat, exactament com pels lectors d'avui solen semblar els seus textos. La incompatibilitat entre ambdues visi-

**Obra**  
L'últim llibre de Calasso és 'El Ardor' i ha rebut el premi Formentor d'enguany

**Nexe**  
Un element vertebrador del llibre és el sacrifici, lligat a la gratitud per la vida

ons és total", escriu en aquest magnífic llibre que no és ni un assaig acadèmic (malgrat l'erudició de l'autor per aquestes qüestions), ni una novel·la (tot i estar publicada en la col·lecció de narrativa), perquè quan s'extracta d'endinsar-nos en els vedes aquestes limitacions són les primeres que cauen, amant com ho eren els ritualistes vèdics per les paradoxes. Per això la visió vèdica és tan incompatible amb la d'ara i al mateix temps és "un antídoto poderós per a l'existència actual", com assenyalava Calasso, ja que "tot el que encara es trasllueix en els textos té una potència tal que sacseja a qualsevol ment que no estigui del tot sotmesa al que l'envolta".

#### Omnipresència de la litúrgia

En un primer moment l'autor italià volia escriure un comentari sobre el Satapatha Brahmana, un tractat de rituals vèdics del segle VIII a.C. Aquella intenció primerava esdevinir *El ardor*, on va teixint i apedant la lectura i les reflexions per generar un diàleg entre aquelles visions i les actuals. Per exemple, considera que el tractat mostra que es pot viure "una vida totalment dedicada a passar a un altre ordre de coses, que el text s'atreveix a anomenar veritat", i que conté "pensaments inevitables des de sempre que, no obstant això,

rarament han trobat acollida en els llibres de filosofia i que van ser titllats, molt sovint, amb intolerància, com a intrusos". I és que també es molt conscient de les crítiques que ha rebut, en especial dels especialistes en el món hindú, com Frist Staal, que va titllar el Satapatha Brahmana de "massa indigesta de quincalla on només, remenant, pots trobar-hi alguna palleta d'or". Malgrat aquest desenaix, Calasso es mostra rotund: "Ni Egipte ni Mesopotàmia ni Xina, ni molt menys Grècia, poden oferir res llunyanament comparable al corpus vèdic, pel rigor de l'aparell formal, l'exclusió de tot marc temporal i l'omnipresència de la litúrgia i pel refinament, la frondositat i el caràcter enganyós de les relacions internes entre les diverses parts del corpus". Una civilització que feia de la ment raó de ser, fet únic: "Res semblant es pot trobar en altres textos fundacionals d'una civilització -escriu l'italià-. És com si els homes vèdics haguessin desenvolupat una peculiar lucidesa i obsessió en relació amb aquell fenomen que anomenaven manas, 'ment', i que se'ls imposava amb una evidència desconeguda en altres latituds". "La ment és en veritat més que la paraula" diuen els textos vèdics, punt inflexible que, per Calasso, marca la divisió entre Orient i Occident.

L'altre element vertebrador del llibre és la noció de sacrifici, que neix de la gratitud pel do que se'ns dona, la vida, la qual genera deute, i que contrasta amb la tendència tan nostrada de qui no deu res a ningú.

"Per què els homes vèdics estaven tan obsessionats amb el ritual? Per què tots els seus textos, de manera directa o indirecta, parlen de litúrgia? Volien pensar i sobretot volien ser conscients de pensar. La concentració del pensament en l'acció era altíssima i mancada de funcions ulteriors. Pensar el brahman, que és l'extrem de tot, significa ser el brahman", conclou Calasso. ■